

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

36. ARKEOMETRİ SONUÇLARI TOPLANTISI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

**42. Uluslararası Kazı, Araştırma ve
Arkeometri Sempozyumu**

**36. ARKEOMETRİ
SONUÇLARI TOPLANTISI**

**23-27 MAYIS 2022
DENİZLİ**

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3736
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 197

Editör

Dr. Candaş KESKİN

23-27 Mayıs 2022 tarihlerinde Denizli’de düzenlenen 42. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Pamukkale Üniversitesi’nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

e-ISSN: 2667-8829

Grafik Tasarım

Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafi

Çağrı Murat TARHAN, Laodikeia Kiliseli Peristylli Evde Gerçekleştirilen Koruma Ve Sergileme Uygulamaları.

Not: Araştırma raporları, dil ve yazım açısından Dr. Candaş KESKİN tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Ankara 2023

İÇİNDEKİLER

Ali Akın AKYOL, Yusuf KAĞAN KADIOĞLU ASSOSKAZISİANTİK TİYATROSU ARKEOMETRİK ANALİZLERİ.....	7
Bariş SEMİZ, Gürcan ELÇİ ANTİK SERAMİKLERİN MODERN ANALİZ YÖNTEMLERİYLE İNCELENMESİNE BİR ÖRNEK: TRİPOLİS AMFORALARI.....	25
Billur TEKKÖK KARAÖZ, Ali Akın AKYOL, Deniz TAMER, Ebru KIRKANLI, Yusuf KAĞAN KADIOĞLU IDYMA / AKYAKA KALESİ 2021 KAZISI SERAMİK ÇALIŞMALARI VE ARKEOMETRİK ANALİZLERİ.....	41
Ceylan Demirhan DURAK, Başak Koca ÖZER, İsmail ÖZER MUĞLA, BÖRÜKÇÜ POPULASYONU GEÇ GEOMETRİK-ROMA DÖNEMİ BEBEK VE ÇOCUK İSKELETLERİNİN OKSOLOJİK AÇIDAN ANALİZİ.....	65
Çağrı Murat TARHAN LAODIKEIA KİLİSELİ PERISTYLLİ EVDE GERÇEKLEŞTİRİLEN KORUMA VE SERGİLEME UYGULAMALARI.....	79
Deniz KAHRAMAN, Rana ÖZBAL, Oktay DEMİRCAN BARCIN HÖYÜK’TEKİ NEOLİTİK MAVİ BONCUKLARIN X-İŞİNİ TEKNİKLERİYLE ARKEOMETRİK ANALİZİ.....	89
Derya ATAMTÜRK, İzzet DUYAR, Sadet BIÇAK, Ayşegül ŞAHİN ADRAMYTTEİON (ÖREN, BURHANİYE) İSKELETLERİNİN ANTROPOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ.....	99
Duygu Sevil AKAR-TANRIVER ESKİ SMYRNA’DA 2021 YILINDA SÜRDÜRÜLEN ARKEOMETRİK ARAŞTIRMALARI.....	113
Ece EREN KURAL, İsmail ÖZER HAVUZDERE (YALOVA) ORTA ÇAĞ POPULASYONUNDA AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI.....	125

Ekrem SARALIOĞLU UZAKTAN ALGILAMA VE COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİNİN ARKEOLOJİDE KULLANIMI: TRABZON İLİ YÜZEY ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ.....	143
Göknur KARAHAN SÜRMECİK (UŞAK, BATI ANADOLU) LEVALLOIS YONGALAMA STRATEJİSİ.....	157
İsmail TARHAN, Michele MASSA, Murat TÜRKTEKİ, Sinem TÜRKTEKİ KÜLLÜOBA “SURIYE” ŞİŞELERİNİN ORGANİK KALINTILARININ GC-MS İLE ARKEOMETRİK ANALİZİ.....	167
İzzet DUYAR, Derya ATAMTÜRK, Ayşegül ŞAHİN, Sadet BIÇAK PANAZTEPE (MENEMEN, İZMİR) İSKELETLERİ: DEMOGRAFİK VE PALEOPATOLOJİK DEĞERLENDİRME.....	177
Kıymet DENİZ, Yusuf Kağan KADIOĞLU ANKARA KALESİ YAPI TAŞLARININ ANTİK OCAK YERLERİNİN BELİRLENMESİ.....	191
Mehmet Bahadır TOSUNLAR, İbrahim KARAOĞLAN, Derviş Ozan TOZLUCA, Songül SÖZEL, Kadriye Merve SELEK, Simge Yağmur KILINÇ KNİDOS ANTİK KENTİ, KAP KRİO YARIMADASININ GÜNEYDOĞU KESİMİ TAŞ OCAĞINDAN ELDE EDİLEN VE BÖLGE ANITLARINDA YOĞUN OLARAK KULLANILAN BAZI KİREÇTAŞLARININ; FİZİKSEL, MEKANİK VE MİNERALOJİK ÖZELLİKLERİ.....	205
Murat CURA ALİNDİ ANTİK KENTİNDE KORUMA AMAÇLI TESPİTLER VE ÖNERİLER.....	213
Murat CURA APOLLONIA AD RYNDACUM ANTİK KENTİ NEKROPOLİS ALANI RESTORASYON ve KONSERVASYON ÇALIŞMALARI.....	225
Nazlı AKBAŞ, İsmail ÖZER MÜSLÜMANTEPE İSKELETLERİNDE ÇENE VE DİŞ SAĞLIĞI.....	237
Selcen İLBAY, İsmail ÖZER HAVUZDERE (YALOVA) ORTA ÇAĞ POPÜLASYONUNDA METRİK ANALİZLERLE CİNSİYET TAYİNİ.....	255

Sevgi Tuğçe GÖKKURT, İsmail ÖZER HAMAÇ HÖYÜK ORTA ÇAĞ İSKELETLERİNİN PALEOANTROPOLOJİK ANALİZİ 2021 YILI ÖN RAPOR.....	265
Tolga Kaan KIYAK DİJİTAL ÇİNE-TEPECİK PROJESİ 2021 YILI ÇALIŞMALARI.....	275
Turgay BEYAZ, Osman AYTEKİN ARTVİN İLİ ŞAVŞAT İLÇESİ CEVİZLİ KÖYÜ TİBET (TBET) MANASTIRI TAŞLARININ JEOLJİK VE JEOTEKNİK ÖZELLİKLERİ.....	289
Tutku TUNCALI YAMAN ARKEOLOJİK VERİ MADENCİLİĞİNDE CRISP-DM SÜRECİ: KARAMATTEPE ÖRNEĞİ.....	299
Umay Oğuzhanoğlu AKAY LAODİKEİA'DA ERKEN TUNÇ ÇAĞI ARAŞTIRMALARI.....	309
Yusuf Kağan KADIOĞLU, Ali Akın AKYOL, Kıymet DENİZ GORDİON ARKEOLOJİK ALANINA AİT YAPISAL TAŞLAR VE KAYAÇ KÖKENLERİ.....	321

LAODIKEIA KİLİSELİ PERISTYLLİ EVDE GERÇEKLEŞTİRİLEN KORUMA VE SERGİLEME UYGULAMALARI

Çağrı Murat TARHAN*

GİRİŞ

Denizli İli'nin 6 km kuzeyinde Lykos (Çürüksu) Ovası üzerinde konumlanan Laodikeia Antik Kenti'nde, 2003 yılından itibaren aralıksız biçimde devam eden arkeolojik kazılarla eşzamanlı olarak, birçok yapısal kalıntı üzerinde önemli koruma ve sergileme projeleri yürütülmektedir. Koruma konusunda gösterilen bu hassasiyet, yüzyıllarca toprak altındaki koşullara uyum sağlayarak günümüze ulaşan kalıntıların, dış ortam şartlarının yarattığı olumsuzluklardan fazla etkilenmeden korunmalarını sağlarken; sergilemeye dönük düzenlemeler geçmişten günümüze taşınan arkeolojik izlerin, kente gelen ziyaretçilere daha anlaşılır bir ifadeyle sunulmasına imkân vererek, meraklılarına arkeolojik alan algılarını derinleştirebilme olanağı sunmuştur. Bu bağlamda kalıcı ve sürdürülebilir koruma programı çerçevesinde 2018-2022 yılları arasında Kilisel Peristylli Ev'de gerçekleştirilen çalışmalar antik kentte yürütülen koruma projelerinin önemli bir örneğini oluşturmaktadır.

TANIM VE KORUMA SORUNLARI

Kilisel Peristylli Ev olarak tanımlanan yapı kompleksi, hippodomik kent planı içerisinde merkezi Suriye Caddesi'nden Kuzey Tiyatroya açılan Tapınak Doğu Sokağı'nın kuzey-batı ucunda, Kuzey Tiyatro'nun güney analemna duvarına bitişik şekilde inşa edilmiştir. 2010 yılında keşfedilen yapıda 2018 yılına kadar aralıklarla devam eden kazılar sonucunda; doğuda (ev kilisesi) ve batıda apsisli birer salon, bir peristylli avlu, bir atrium, bir hamam, bir latrina ve 19 domestik mekân olmak üzere toplamda 25 farklı bölümden oluşan kompleksin tamamı açığa çıkarılmıştır (Resim: 1). Yapıda ortaya çıkartılan sikke ve diğer buluntular, Kilisel Peristylli Ev'in M.S. 3. yüzyıldan M.S. 7. yüzyılın başına kadar farklı düzenlemelerle sürekli kullanım gördüğünü ortaya koymaktadır¹.

Yapılan kazılarla yapının ana omurga duvarlarına, kapı söve ve lento blokları ile taşıyıcı sütun ve başlıklarına ait mimari parçalar yıkıntı vaziyette ve etrafa dağılmış bir şekilde tespit edilmiştir. Söz konusu tüm bu mimari yapı taşları ve bunlara ilişkin yapısal unsurlar kilisenin geçirdiği depremler ve tamiratlar nedeniyle oldukça biçim değiştirmiştir. Özellikle İmparator Focas Dönemi'nde yaşanan (M.S. 602-610) büyük depremde yapının büyük ölçüde yıkılarak işlev dışı kaldığı görülmektedir². Bu son facia neticesinde duvarlar ve taşıyıcı diğer elemanların yıkılmasıyla duvarlardaki mermer kaplamalar neredeyse tamamen parçalanırken, zeminde yer alan taş döşemeler ile opus sectile karoları ise yıkıntı altında ezilmek-

* Öğr. Gör. Dr. Çağrı Murat TARHAN, Pamukkale Üniversitesi, Denizli/TÜRKİYE, cmtarhan@pau.edu.tr

1 Şimşek 2012, 65-66; Şimşek 2013a, 106-108; Şimşek 2013b, 319-328, Şimşek 2019, 38.

2 Şimşek 2019, 39.

ten kurtulamamıştır. Yapı duvarlarına ait birçok yapı taşı ile duvar ve zeminleri süsleyen kaplamalardan; kalıntı molozu içinde ulaşılabilir durumda olanların zamanla yağmalanarak eksildikleri net biçimde anlaşılmaktadır.

KORUMA UYGULAMALARI

Özgün devirlerde bir çatı ya da çatı saçağı altında meydana getirilmiş olan hassas nitelikteki kalıntı gruplarının sürdürülebilir şekilde korunarak sergilenebilmesi çalışmaların odak noktasını oluşturmuştur. Normal koşullarda bu tarz hassas unsurlarının dış etkilerden zarar görmemesi için akla gelen en efektif çözüm yolu koruma örtüleri gibi görünse de Kiliseli Peristylli Ev konumlandığı alan itibarıyla böyle bir uygulamaya uygun değildi. Yapı için geliştirilecek herhangi bir koruma çatısı, tasarımına ne kadar dikkat edilirse edilsin hemen yanındaki önemli bir Roma tiyatrosunu gölgede bırakacaktı (Resim: 1). Bu nedenle koruma çalışmalarında öncelikle koruma örtüsüne uygun olmadığı için açık alanda sergilenecek olan yapı kalıntılarının yağış sularından etkilenmemesi adına bazı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Uygulamada ilk olarak, yapının konumlandığı alandaki ana su kanalizasyon sistemi ile yapı zeminindeki tahliye hatları kanal tipi kameralarla tespit edilmiş ve sonrasında özgün kapakları kaldırılarak zaman içinde kanal haznelinde birikmiş olan dolgu toprak tamamen temizlenmiştir. Devamında gerekli onarımlar yapıldıktan sonra modern drenaj boruları yerleştirilerek yapıya ait mekân zeminlerinden birikecek yağış sularının tahliye edilmesi sağlanmıştır.

Yapıya ait mimari yıkıntılar, ele geçen orijinal bloklar elverdiğince anastylosis esaslı olarak ayağa kaldırılmıştır. Bu aşamada avlu portikosuna ait sütun parçaları onarılırken, yapıştırılmalarda mekanik açıdan özgün yapı taşlarıyla uyumlu epoksi reçineler kullanılırken donatılarda esnek yapılı paslanmaz çelikler ve kenetlemelerde ise akıtma kurşun tercih edilmiştir. Sütun sıralarındaki az sayıdaki eksik kısımlar ise çimento imitasyonlar yerine; özgün blokların morfolojik özellikleri dikkate alınarak belirlenen tek renk yalın mermer ve travertenlerle tümlenmiştir. Uygulamada, mimaride noksan olan bölümlere ait parçalardan alınan negatif kalıplar, pantograf tekniğiyle yeni traverten ve mermer bloklara üçgen modelleme ile taşınarak işlenmiş, bu yolla çıkarılan kopyalar eksik kısımlara yapıştırılarak tamamlamalar yapılmıştır. Yapının ana omurga duvarlarının onarımlarında ise taş örgülerin yerinde korunan bölümleriyle, anastylosis esaslı yükseltilen bölümleri arasına ayırıcı olarak yatay tuğla sıraları yerleştirilmiştir. Korunan duvarlardaki derz kayıplarının onarımında ve anastylosis esaslı çalışmaların montajlarında, özgün harç örneklerinin Laodikeia Malzeme Analiz Laboratuvarı'nda gerçekleştirilen karakterizasyon analizlerinden yola çıkılarak hazırlanan kireç bağlayıcı onarım harçları kullanılmıştır. Yapı duvarlarının onarımında ayrıca farklı evre ve olayla ilişkili çok sayıda kalıntı özgün biçimiyle korunarak teşhire sunulmuştur. Bunların büyük bölümü yapıda meydana gelen son depremle ilişkilidir. Örneğin antik kentin birçok noktasında izine rastlanan fay önü kırıklarından birisi Kiliseli Peristylli Ev'in güney doğu bölümünden geçerek, doğudan kuzey batıya doğru uzanan geniş bir çatlak ve çöküntü hattı meydana getirmiştir. Söz konusu tahribatin mekân duvarlarına ve zeminlere sirayet eden izlerinin algılanması adına bu noktadaki onarım dolguları özgün yüzey se-

viyelerinin oldukça altında sonlandırılarak yaşanan depremin meydana getirdiği kırılma, çatlama ve çökme izlerinin ziyaretçiler açısından algılanabilmesi sağlanmıştır (Resim: 6).

Öncesinde de değindiğimiz gibi Kiliseli Peristylli Ev, kullanıldığı dönemde çeşitli tamiratlar geçirerek oldukça biçim değiştirmiştir. Özellikle M.S. 7. yüzyıldaki deprem faciası sonucunda, zemine düşen yapıtaşlarının yarattığı basınçla birlikte, peristylli avlu taban düzleminde yer alan traverten döşemelerde ve avlu portikosu, apsisli doğu salon, iç nartheks ile batıdaki apsisli salon zeminlerindeki opus sectille döşemelerde çökme ve yükselme deformasyonları oluşurken döşeme karolarının büyük bölümü mevcut harç yataklarından ayrılarak dağılmıştır. Korunagelen taşların büyük bölümü parçalanmış şekilde ele geçerken, sağlam kalabilen az sayıdaki örneğin ise özgün zemin yatağından ayrılmış olduğu gözlenmektedir. Bu alanlara müdahale edilmeden önce korunan parça ve izleri tamamlayabilecek orijinaler, kilisenin tasnif alanında aranmış ve bulunanlar yerlerine yerleştirilmiştir. Ayrıca, olduğu yerde kırılan veya parçalar halinde etrafa dağılmış olan döşemeler yapıştirılarak toparlanmıştır. Birleştirme işlemlerinde, küçük boyutlu parçalar için tersinir yapıdaki yapıştiriciler tercih edilirken, fazla sayıda parçadan oluşan büyük ebatlı döşemelerde ise çift kompedantlı epoksi reçineler kullanılmıştır.

Yapıda yürütülen koruma çalışmaları kapsamında, bağlamından kopmuş olarak ele geçen Opus sectille döşemelerin özgün yerlerine sabitlenmesi için harçlı onarım uygulamalarından faydalanılmıştır. Onarımlarda öncelikle özgün malzemelerin analiz verileri dikkate alınarak, kullanılacak montaj harçlarının nitelikleri belirlenmiştir. Özgün örneklerin analiz değerleri üzerinden geliştirilen bu harçlarda, agrega olarak tuğla kırığı, tuğla tozu, traverten tozu, mermer tozu ve dere kumu kullanılırken bağlayıcı olarak sönmüş kireç kaymağı ve hidrolik toz kireç tercih edilmiştir. Onarım harçlarında agrega boyutu özgün örneklerin elek boyutundan daha düşük bir granülometride hazırlanmıştır. Bu yolla döşeme taşları sabitlenirken montaj seviyesi ince tutularak, orijinal harç katmanlarının zarar görmesinin önüne geçilmiştir.

Yerinde korunan parçalar zemine sabitlenirken, ilk olarak kılcal çatlak tespit edilen döşeme karolarının ön konsolidasyon işlemleri tamamlanmıştır (Resim: 2). Uygulamalar %1, %3, %5 oranlarında hazırlanmış Paraloid B72 solüsyonunun çatlak hatları boyunca enjekte edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Zemin bağlantısının kısmen korunduğu parçalarda ise kaldırma esnasında döşemenin zarar görmemesi adına facing koruma bandajlarıyla ek önlemler alınmıştır. Bu gibi durumlarda döşeme boyutuna göre kesilen bandajlar, %3'lük Paraloid B72 yardımıyla yapı taşının bütünü saracak şekilde üst yüzeyden tutturulmuştur. Opus sectille zeminlerin harçlı onarımlarında ayrıca; yapıdaki deprem izlerine müdahale edilerek mevcut kalıntı durumunun konsolidasyonu uygulama sınırı olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, tabanda görülen çökme ve yükselme deformasyonlarının korunması için bu bölümlerde yer alan döşemelere yapıştirme işlemi uygulanmamıştır. Bunun yerine yine facing örtüleri kullanılarak özgün forma uygun kaldırma işlemi yapılmış ve kalıntıların insitu biçimleri bozulmadan yerlerine sabitlenmesi sağlanmıştır (Resim: 6).

Kiliseli Peristylli Ev'in opus sectille kaplı zeminlerinde gerek ara evre tamiratlarından ve gerekse terk edilme sırasındaki sökümlerden kaynaklı olarak yoğun kayıplar meydana gelmiştir. Panellerden günümüze az sayıda döşeme taşı kaldığından, yapısal bütünlük ancak yatak harcı üzerinde belirgin olan negatif izlerden anlaşılmaktadır. Bu bakımdan yapıdaki opus sectille döşemelerle beraber, özgün izlerin takip edilebildiği alt katman harçları da koruma kapsamında ele alınmıştır. Öncelikle harçlı onarım uygulamalarıyla çatlak ve boşluklara gerekli müdahalelerin yapıldığı bu alanlarda, bağ yapısı bozulmuş harç katmanları kireç suyu tekniği kullanılarak sağlamlaştırılmıştır. Sonrasında alana gelecek ziyaretçilerin özgün yatak izlerine zarar vermeden mekanları gezerek zemin döşemelerini özgün bütünlüğü içinde algılayabilmelerini sağlayacak ve aynı zamanda bu alanları açık hava şartlarının zararlı etkilerinden koruyacak bazı tamamlama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Uygulamalarda iki farklı yöntem benimsenirken harçlı yatak izlerinin yüksek seviyede korunduğu apsisli kilisede kireç harçlı tamamlamalar uygun bulunurken (Resim: 4), peristylli avlu, sütunlu galeri ve apsisli doğu salondaki döşeme izlerinde doğal taş tamamlamalarından faydalanılmıştır (Resim: 5).

Taban döşemelerindeki tamamlamalarda öncelikle geri dönüşümü mümkün kılmak ve özgün zeminlere zarar vermemek adına üç tabakadan meydana gelen bir koruma katmanı uygulaması gerçekleştirilmiştir (Resim: 3). Uygulamanın birinci adımında elenmiş kazı toprağından hazırlanan çamurla bütün zemin yüzeyleri sıvanmıştır. Ardından çamur katmanının üzerine geniş dokuma açıklığına sahip tekstil tela serilmiştir. Son tabaka ise özgün zemin harcının karakterizasyonu ile uyumlu olarak aynı içerikle hazırlanan tuğla katkılı sönmüş kireç harcından oluşturulmuştur. Öncesinde de belirtildiği apsisli kilisedeki opus sectille panolarındaki eksik bölümler, özgün montaj harçlarının çok iyi durumda olması sebebiyle eksik döşeme izlerinden yansıyan pozitiflerin doğrudan koruma katmanının en üst tabakasını oluşturan harç üzerine işlenmesiyle tamamlamalar yapılmıştır (Resim: 3-4). Peristylli avlu ve apsisli doğu salondaki zemin döşemelerinin eksik bölümlerinin tamamlanmasında ise tek renk ve dokuya sahip traverten taşı tercih edilmiştir. Yerinde korunan izlerden özgün döşeme şablonları çıkarıldıktan sonra koruma katmanının üzerine aktarılan şablonlara traverten levhalardan kesimler yapılarak, yeni döşeme taşları hazırlanmıştır. Uygulamalarda yeni kesilen traverten karolar özgün taban düzleminin yaklaşık 1 cm. altında montajlanarak, orijinal döşemelerin ön plana çıkması sağlanmıştır. Bu yolla alanı gezen ziyaretçilerin kabartı şeklinde algılayacakları özgün döşeme taşlarından yola çıkarak eski-yeni ayırımına kolayca varmaları sağlanmıştır (Resim: 5).

Kiliseli Peristylli Ev'de koruma ve sergilemeye yönelik tamamlamalarının yapıldığı bir başka süsleme unsurunu mermer duvar kaplamaları oluşturmaktadır (Resim: 7). Apsisli doğu mekânda naos ve nartheks bölümlerinin duvar yüzeylerinde izlerine rastlanılan ve özgünde birbiri üstüne en azından üç sıra halinde yükseldikleri düşünülen mermer panolar yapının kullanım dışı kaldığı son depremle birlikte parçalanarak etrafa dağılmıştır. Kiliseli Peristylli Ev'de gerçekleştirilen kazılar neticesinde duvar kaplamalarına dair açığa çıkan insitu verilerin büyük bölümü, orijinal plakalardan ziyade bunlara ilişkin montaj izleri ile bağlama kenetlerinden

oluşmaktadır. Panoların özgün restitüsyonuna ait ölçü ve şablonlara ancak bu tarz kanıtlarla ulaşılabilmektedir. Duvar yüzlerinde seçilebilen sökülme izlerinden anlaşıldığı kadarıyla, kilise terk edilirken yıkıntı altında erişilebilir olan plakaların tamamı, kazma ve murç benzeri aletlerle yerlerinden sökülerek götürülmüştür. Bu esnada oldukça baskı gören plakalar, zemine gömülü duran pay fazlalıklarından zorlandıkları için kırılmıştır. Bunun neticesinde de özgün kaplamalardan geriye kırılan zemin payları ile sökülme sonucu etrafa dağılan parçalar kalabilmiştir. İstisnai olarak ağır blokların altında kalarak ulaşılamayan az sayıdaki üst sıralara ait plaka tüme yakın biçimde ele geçmiştir. Uygulamalar kapsamında öncelikle kazılar esnasında mekan içlerinde bulunarak tasnif alanına kaldırılan parçalar ile orijinal yerlerine sabit olan plaka kırıkları eşleştirilerek çift kompedantlı epoksi reçinelerle yapıştırılmıştır. Epoksi uygulamasında birleşen parça kesitlerine, aseton içinde hazırlanan %3'lük Paraloid B72 sürülerek onarımın tersinir olması sağlanmıştır. Yapıştırılarak bir araya getirilen plaka parçalarının tamamlanmasında tek tipte beyaz traverten altlık olarak kullanılırken bunun üzerine özgün montaj harcıyla uyumlu harç kaplaması yapılmıştır. Eksik kısımların tamamlanmasıyla orijinal boyutuna getirilen plakalar yeni kenet bağlantıları oluşturularak özgün duvarlara belirli noktalardan tutturulmuştur (Resim: 7). Plakaların montajında elastisitesi ve viskozitesi yüksek epoksi reçineler tercih edilirken, reçine kullanımı yalnızca bağlantı noktalarıyla sınırlı tutulmuştur. Ayrıca tüm aşamalarda uygulamaların geriye alınabilir olması hususuna özellikle dikkat edilmiştir. Bu bağlamda yerinde korunan harç katmanları ile orijinal montaj izlerinin zarar görmemesi adına plaka sıralarının sabitleme alanı yaklaşık 2 cm. öne çekilmiştir. Böylelikle mermer plakaların özgün yüzeylere temas önlenerek olası geri sökülme riski kolaylaşması sağlanmıştır. Uygulamanın devamında plaka sıraları ile yatak izlerinin korunduğu özgün harç katmanları arasındaki boşluk hattı kırmızı ponza kırığıyla doldurularak yüzeyler arası nem bariyeri oluşturulmuştur. İşlem sonunda plaka sıralarının üst sınırları ile özgün duvarlar arasındaki açıklıklar kireç esası onarım harçlarıyla doldurularak kapatılmıştır.

DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak özgün döneminde kireç taşı ve kireç harcı kullanılarak inşa edilmiş olan Kilişeli Peristylli Ev'de yine malzeme olarak kireç harcı ve kireç taşının kullanıldığı geleneksel koruma uygulamaları tercih edilerek arkeolojik dokuya zarar vermeden ve koruma çatısı ile gezi yolları gibi modern unsurlara ihtiyaç duyulmadan ziyaretçilere açık teşhir imkânı sağlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Şimşek 2012 C. Şimşek, *Kutsal Kent Laodikeia'nın Kiliseleri*, Denizli.
- Şimşek 2013aC. Şimşek, "2011 Yılı Laodikeia'nın Kazıları", 34. *Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu 3*, Ankara, 103-124.
- Şimşek 2013b C. Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum)*, Laodikeia Çalışmaları 2, İstanbul.
- Şimşek 2019 C. Şimşek, "Laodikeia'da Kazı ve Restorasyon Çalışmalarının 15 Yılı" 15. *Yılında Laodikeia (2003-2018)*, Laodikeia Çalışmaları 5, İstanbul, 1-88.

Resim 1 - Kiliseli Peristylli ev genel görünüm.

Resim 2 - Opus Sectille sağlamaştırma çalışmaları.

Resim 3 - Üç Katmanlı koruma harcı uygulaması.

Resim 4 - Opus Sectille döşemelerde kireç harçlı tamamlama uygulaması.

Resim 5 - Opus Sectille döşemelerde doğal taş tamamlama uygulaması.

Resim 6 - Zemin ve duvarlardan takip edilen deprem kırıklarının onarım sonrası görünümü.

Resim 7 - Mermer duvar kaplamalarının onarım sonrası görünümü.